

ВСТУП

Актуальність роботи складається у тому, що в сучасних умовах глобалізації та постійних змін на ринку підприємства зіштовхуються зі зростаючою конкуренцією та підвищеними вимогами до ефективності своєї діяльності. Одним із ключових аспектів, що впливає на успіх підприємства, є вивчення та оптимізація його витратоємності. Розуміння структури витрат, їх впливу на фінансові результати та способи їх зниження стають важливими завданнями для підприємств у досягненні стійкої конкурентної позиції на ринку.

Проблему управління витратами підприємства досліджували Ю. Єгупов, О. Назаренко, В. Семенова, О. Бабій, Т. Гулик, М. Григор, І. Надточій О. Мошковська та ін. Але дискусії щодо питання витратоємності продукції підприємства тривають і надалі, адже аналітичні можливості цього економічного елементу є невичерпними.

Метою роботи є дослідження витратоємності продукції підприємства з метою виявлення та аналізу факторів, що впливають на рівень витрат та розробки рекомендацій щодо їх ефективного управління. Головним завданням є встановлення зв'язку між виробничими процесами, витратами та фінансовими результатами підприємства з метою забезпечення оптимальної вартості продукції та підвищення його конкурентоспроможності.

Завданням дослідження є вивчення та систематизація методів обліку та аналізу витрат, що застосовуються на підприємствах для оцінки витратної структури та ефективності витратного процесу; виявлення факторів, що впливають на рівень витрат, та їх класифікація залежно від особливостей діяльності підприємства; аналіз взаємозв'язку між виробничими процесами, витратами та фінансовими результатами підприємства з метою визначення основних тенденцій та рекомендацій щодо їх ефективного управління і розробка практичних рекомендацій та інструментів для оптимізації витратоємності продукції підприємства з урахуванням специфіки його галузі та конкретних умов функціонування.

Об'єктом дослідження є ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».

Предметом дослідження є витратоємність продукції ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель», її динаміка і фактори.

Методами дослідження витратоємності продукції підприємства є аналіз рядів динаміки, порівняльний та факторний аналізи, побудова трендових моделей та їх використання для прогнозування майбутнього значення показників діяльності підприємства.

Інформаційною базою роботи є Закони України, нормативні документи, стандарти та положення, навчальні посібники та підручники, періодичні видання та статті, фінансова звітність підприємства та ін.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розроблених заходах, які повністю відповідають наявній стратегії розвитку підприємства.

Публікації. За результатами дослідження, проведеного у роботі, були опубліковані тези на конференцію:

Анадолій Д. К., Єгупов Ю. А. Визначення об'єктів управління динамікою собівартості продукції. *Сучасні виклики економіки: матеріали студент.наук.-практ. конф.*, м. Одеса, 20 квіт. 2023. С. 9-10.

Структура і обсяг роботи: робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування). Основний зміст викладено на 71 сторінці. Робота містить 20 таблиць і 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти аналізу резервів зниження витратоємності продукції»** розглянуто теоретичні аспекти поняття витратоємності продукції підприємства, її економічну сутність, види, методи оцінки та соціально-економічне значення її зниження, розглянуто основні інструменти її аналізу, а також чинники, резерви та шляхи її зниження.

У другому розділі **«Аналіз витратоємності продукції ПАТ «Одескабель»»** проаналізовано основні показники діяльності ПАТ

«Одескабель», динаміку і структуру його поточних витрат, та проведений комплексний аналіз і прогнозування динаміки витратоємності продукції підприємства.

У третьому розділі *«Шляхи зниження витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель»»* запропоновано заходи зниження витратоємності у ПАТ «Одескабель» за рахунок зменшення частки безнадійного браку продукції та підвищенню продуктивності виробничої лінії LAN-кабелю завдяки впровадженню сучаснішого обладнання, розрахований економічний ефект від запропонованих заходів та визначений вплив на загальну витратоємність продукції підприємства.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеної роботи можна зробити низку всеохоплюючих висновків.

Собівартість продукції підприємства як економічна категорія є необхідним, адже на його основі підприємства розробляють свою цінову політику і стратегію розвитку. Але він має низку недоліків, які певною мірою впливають на його використання під час аналізу цього показника у динаміці, або при порівнянні з іншими підприємствами.

Показник витратоємності завдяки своїй відносній природі долає ці недоліки – його можна порівнювати як між різними періодами, так і між окремими підприємствами. А завдяки властивості до декомпозиції його можна розглядати як сукупність окремих факторів, які також можна з легкістю аналізувати і порівнювати, адже перелік різновидів витрат підприємства залежить тільки від бажань і можливостей підприємства у сфері управлінського обліку.

Інструментарій аналізу витратоємності є дуже багатим і різноманітним – від порівняльного і факторних аналізів, до побудову трендових моделей для його прогнозування і кореляційно-регресивного аналізу. Така сукупність різних методів дозволяє виявляти відмінності і тенденції, обсяг їх впливу на

ефективність ведення господарської діяльності підприємства і причинно-наслідкові зв'язки, які викликають цей вплив.

Підприємство ПАТ «Одескабель» є найбільшим і найвпливовішим виробником кабельної продукції в Україні. Завдяки своїм виробничим можливостям, неперевершеної якості продукції, бездоганної репутації та домінуючих позицій на ринку воно є локомотивом української електротехнічної промисловості. Номенклатура заводу налічує більше 100 маркорозмірів, а наймасовішими видами продукції є кабелі для структурованих кабельних систем (38,27% від загальних обсягів виробництва і реалізації продукції), силові кабелі і дроти (25,39%), волоконно-оптичні кабелі (18,27%), ціла низка спеціалізованих кабелів, яка включається до групи «інші види продукції» (15,36%) та міські телефонні і радіотрансляційні кабелі (1,47% і 1,24% відповідно).

Але навіть у такого гіганта існують свої резерви підвищення ефективності основної діяльності, які притаманні і усім іншим виробникам кабельної продукції, головним з яких є висока матеріалоємність продукції, яка виникає внаслідок технологічної специфіки кабельної продукції.

Аналіз об'ємних показників діяльності підприємства показав, що підприємство протягом 2017-2021 років поступово нарощує обсяги своєї діяльності: чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році склав 2072142 тис. грн (+30,68% за аналізований період), середньооблікова чисельність персоналу досягла 986 осіб (+11,29%), але завдяки прискореному зростанню собівартості реалізованої продукції підприємства до 1958905 тис. грн (+32,98%) обсяги прибутку від її реалізації майже не змінились (+706 тис. грн, або +0,63%), а завдяки невдалій фінансовій діяльності підприємства, яка прослідковується у зростанні загальних неопераційних витрат на 6,54% чистий фінансовий результат підприємства у 2021 році, порівняно з 2017 роком зменшився на 9611 тис. грн (-14,78%).

Через це постраждали і якісні показники ефективності діяльності підприємства – рентабельність продукції за повною собівартістю і

рентабельність активів за чистим прибутком зменшилися на 1,86 та 2,4 відсоткових пункти відповідно. Хоча можна відзначити і позитивні динаміки – продуктивність праці зросла на 311,88 тис. грн/особу (+17,43%), а фондвіддача на 28,39%. Тож можна казати про загальне підвищення ефективності операційної діяльності на підприємстві, але контрпродуктивні фінансові рішення не дають цим покращенням вплинути на обсяги прибутку підприємства. Усі показники фінансової стійкості демонструють переважно негативні тенденції різної інтенсивності – від коефіцієнту абсолютної ліквідності, який знизився на 0,7%, коефіцієнту маневреності власного капіталу, який знизився у два рази.

Усі операційні витрати підприємства за аналізований період зростали швидше обсягів реалізованої продукції – собівартість зросла на 31,35%, адміністративні витрати на 52,4%, витрати на збут на 38,77%, що і сформувало зростання повної собівартості на 32,98%. Це є і причиною зниження обсягів прибутку підприємства. Лише інші операційні витрати зростали повільніше за обсяги діяльності – вони зросли на 13,12%, що свідчить про зниження частки скісних і непрямих витрат у структурі собівартості. Неопераційні витрати підприємства зросли, як було зазначено вище, на 6,54% за рахунок зростання фінансових витрат на 19,44%. Інші неопераційні витрати мали тенденцію до зниження, але у 2020 році вони збільшились у 4 рази, що призвело до збитків у розмірі 27104 тис. грн.

Операційні витрати за економічними елементами також зростали протягом усього досліджуваного періоду, але завдяки впровадженню певних технологічних і організаційних рішень підприємству вдалося відчутно зменшити частку матеріальних витрат у структурі собівартості продукції на 4,65%, та збільшити частку загальних витрат на оплату праці на 3,55%, що для підприємства з високою початковою часткою матеріальних витрат (81,83% у 2017 році) та високою автоматизацією праці (частка загальних витрати на оплату праці у 2017 склала 9,71%) є відмінним результатом.

Ці тенденції також були помічені при аналізі витратоємності продукції

підприємства – загальна витратоємність зросла до 94,54 коп./грн у 2021 році. Це означає, що за кожну гривню реалізованої продукції підприємство отримує лише 5,46 коп. прибутку від реалізації. При побудові трендової моделі ця тенденція стає песимістичною, адже при збереженні усіх факторів на теперішньому рівні вже у 2023 році підприємство почне витратити на виробництво продукції більше, ніж буде отримувати від її реалізації – загальна витратоємність складе 100,12 коп./грн. Схожу тенденцію має і матеріалоємність продукції – наразі вона складає 78,75 коп./грн, але у 2023 році вона зросте до 84,13 коп./грн.

Зарплатоємність продукції підприємства також зростала – за період з 2015 року до 2019 року вона збільшилась на 6,28 коп./грн, і досягла 14,76 коп./грн., але завдяки її зменшенню на протязі решти періоду до 13,52 коп./грн, можна припустити, що вона продовжить цю тенденцію. Тому підприємству потрібно і надалі впроваджувати заходи з підвищення продуктивності праці, а разом з ними, і зниження зарплатоємності продукції.

Амортиоємність продукції підприємства збільшилася більш ніж у два рази, і склала 2,59 коп./грн, а при збереженні існуючої тенденції у 2023 році складе 3,32 коп./грн, що дозволить підприємству швидше проводити модернізацію основних засобів у майбутньому. Ємність інших операційних витрат не мала чіткої тенденції та постійно коливалася, але враховуючи її остаточне зменшення на 2,21 коп./грн, можна припустити, що вона і надалі буде знижуватись, а у 2023 році складе 1,73 коп./грн.

На основі отриманих результатів аналізу були запропоновані заходи, метою яких є підтримання позитивних тенденцій та протидія негативним трендам на підприємстві. Впровадження нового обладнання німецької марки NIENOFF моделей M 31 та D 1252 на виробничу лінію LAN-кабелю, який є основним видом продукції підприємства, дозволить збільшити обсяги реалізованої продукції на 7789,52 тис. грн, та зекономити 15549,99 тис. грн на втратах від безнадійного браку. Ці зміни призведуть до зростання обсягів виробництва продукції, що у свою чергу збільшить продуктивність праці і

зменшити зарплатоємності продукції, а також до зменшення непродуктивних витрат виробництва, що зменшить ємність інших операційних і матеріальних витрат. Сумарний ефект від запропонованих заходів дозволить зменшити витратоємність продукції підприємства на 1,63 коп./грн, або на 1,72%. Оновлення технологічного парку підприємства додатково підвищить якість продукції і знизить вплив сировинного фактору – підприємство зможе використовувати мідну катанку ширшого діаметру. Запропоновані заходи потребуватимуть 36,5 млн грн додаткових капіталовкладень, але термін їх окупності складе півтори роки (18 місяців), що забезпечить рентабельність цих інвестицій на рівні 63,94%.